

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
З ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

зі спеціальності 101 «Екологія»
освітньої програми «Управління екологічними проєктами»
другого (магістерського) рівня вищої освіти

Миколаїв – 2025

УДК 504.03:004(076)

Ч54

Автори:

С.К. Чернов, д-р техн. наук, професор, завідувач кафедри управління проєктами;
Г.Г. Трохименко, д-р техн. наук, професор, завідувачка кафедри екології та природоохоронних технологій;

О.А. Літвак, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри екології та природоохоронних технологій;

І.В. Майстер, завідувачка лабораторією кафедри управління проєктами;

Рецензенти:

І.В. Гончаренко, д-р екон. наук, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки МНАУ

Н.І. Магась, канд. техн. наук, доцент, доцент кафедри екології та природоохоронних технологій НУК імені адмірала Макарова

Рекомендовано Навчально-методичною комісією ННІКНУП

Ч54

Методичні рекомендації з підготовки кваліфікаційної роботи зі спеціальності 101 «Екологія» освітньої програми «Управління екологічними проєктами» другого (магістерського) рівня вищої освіти : методичні вказівки / С. К. Чернов, Г. Г. Трохименко, О. А. Літвак, І. В. Майстер. – Миколаїв : НУК, 2025. – 64 с.

Методичні рекомендації визначають загальні вимоги до структури, змісту, оформлення та порядку захисту кваліфікаційної роботи. Вони покликані допомогти здобувачам освіти послідовно виконати всі етапи підготовки роботи: від вибору теми й формулювання мети дослідження до підготовки публічного захисту та оцінювання результатів.

Призначено для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності «Екологія» освітньої програми «Управління екологічними проєктами».

УДК 504.03:004(076)

© С. К. Чернов, Г. Г. Трохименко, О.А. Літвак,
І. В. Майстер, 2025

© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	5
1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	6
1.1 Форма атестації здобувачів вищої освіти	6
1.2 Мета та завдання виконання кваліфікаційної роботи	7
2 ТЕМАТИКА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	10
3 КЕРІВНИЦТВО КВАЛІФІКАЦІЙНИМИ РОБОТАМИ.....	12
4 ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	13
5 ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	14
5.1 Титульний аркуш.....	15
5.2 Завдання.....	15
5.3 Анотація.....	16
5.4 Зміст.....	17
5.5 Вступ.....	17
5.6 Основна частина.....	21
5.7 Висновки.....	22
5.8 Список використаних джерел.....	23
5.9 Оформлення допоміжних матеріалів.....	23
6 ПОРЯДОК ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ.....	28
7 ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ.....	32
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	36
<i>Додаток 1. Заява на затвердження кваліфікаційної роботи.....</i>	<i>38</i>
<i>Додаток 2. Титульний лист кваліфікаційної роботи.....</i>	<i>39</i>
<i>Додаток 3. Завдання на кваліфікаційну роботу</i>	<i>40</i>
<i>Додаток 4. Анотація/Annotation.....</i>	<i>42</i>
<i>Додаток 5. Зміст.....</i>	<i>43</i>
<i>Додаток 6. Подання голові Атестаційної комісії щодо захисту кваліфікаційної роботи.....</i>	<i>45</i>
<i>Додаток 7. Рецензія.....</i>	<i>46</i>

<i>Додаток 8. Заява щодо самостійності виконання письмової роботи.....</i>	<i>47</i>
<i>Додаток 9. Заява про інформованість про правила функціонування системи виявлення збігів/ідентичності/схожості щодо перевірки на ознаки плагіату.....</i>	<i>48</i>
<i>Додаток 10. Висновок кафедри.....</i>	<i>49</i>
<i>Додаток 11. Авторський договір про передачу невиключних прав на використання твору.....</i>	<i>50</i>
<i>Додаток 12. Додаток до Договору про передачу невиключних прав на використання випускної кваліфікаційної роботи.....</i>	<i>52</i>
<i>Додаток 13. Приклади оформлення списку використаних джерел, відповідно до ДСТУ 8302:2015.....</i>	<i>53</i>
<i>Додаток 14. Приклади тем кваліфікаційних робіт з освітньої програми «Управління екологічними проєктами».....</i>	<i>62</i>

ВСТУП

Кваліфікаційна робота магістра є завершальним етапом підготовки здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 101 «Екологія» освітньої програми «Управління екологічними проєктами». Вона спрямована на систематизацію, узагальнення та практичне застосування здобутих знань, умінь і навичок для вирішення актуальних наукових, прикладних та управлінських завдань у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів і забезпечення сталого розвитку.

Метою виконання кваліфікаційної роботи є демонстрація здатності здобувача освіти самостійно визначати, аналізувати та розв'язувати складні екологічні проблеми, розробляти та впроваджувати ефективні управлінські рішення у сфері екологічної безпеки, природоохоронної діяльності й екологічного менеджменту.

Методичні рекомендації визначають загальні вимоги до структури, змісту, оформлення та порядку захисту кваліфікаційної роботи. Вони покликані допомогти здобувачам освіти послідовно виконати всі етапи підготовки роботи – від вибору теми й формулювання мети дослідження до підготовки публічного захисту та оцінювання результатів.

Рекомендації також спрямовані на забезпечення єдиного підходу до організації освітнього процесу, дотримання академічної доброчесності та підвищення якості науково-дослідної і проєктної діяльності здобувачів. Використання цих методичних матеріалів сприятиме формуванню у магістрантів професійних компетентностей, необхідних для ефективного управління екологічними проєктами та прийняття рішень у контексті сучасних викликів екологічної політики та сталого розвитку.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1 Форма атестації здобувачів вищої освіти

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 90 кредитів ЄКТС [1].

Підготовка магістра за освітньо-професійною програмою «Управління екологічними проєктами» здійснюється відповідно до вимог Стандарту вищої освіти України за спеціальністю «Екологія» другого (магістерського) рівня вищої освіти, затвердженого і введено в дію Наказом Міністерства освіти і науки України від 04.10.2018 № 1066.

Метою освітньо-професійної програми є підготовка висококваліфікованого, конкурентоздатного магістра зі спеціальності 101 «Екологія», формування його професійних компетентностей, необхідних для виробничої, дослідницької та інноваційної діяльності у сфері екології, охорони навколишнього природного середовища, збалансованого природокористування та ефективного управління екологічними проєктами.

Рівень підготовки магістра за освітньою програмою «Управління екологічними проєктами» оцінюється за результатами поточного та підсумкового контролю, дослідницької практики, а також за якістю виконання кваліфікаційної роботи. Підготовка магістра завершується атестацією у формі захисту кваліфікаційної роботи, що підтверджує здатність випускника до самостійної професійної діяльності, наукового пошуку та управління екологічними проєктами різного рівня складності.

До захисту кваліфікаційної роботи допускаються здобувачі, які успішно та повною мірою виконали навчальний план.

Захист кваліфікаційної роботи відбувається прилюдно на засіданні Атестаційної комісії, склад якої затверджується у встановленому порядку.

Кваліфікаційна робота передбачає самостійне розв'язання комплексної проблеми у сфері захисту навколишнього середовища, що характеризується невизначеністю умов та вимог і потребує проведення досліджень та/або здійснення інновацій.

Кваліфікаційна робота не повинна містити академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Кваліфікаційна робота має бути розміщена на сайті закладу вищої освіти або його структурного підрозділу, або у репозитарії закладу вищої освіти. Оприлюднення кваліфікаційних робіт, що містять інформацію з обмеженим доступом, здійснювати відповідно до вимог законодавства.

Кваліфікаційна робота магістра подається до захисту із рецензією фахівця за даною спеціальністю.

Результати виконання кваліфікаційної роботи магістра можуть бути опубліковані у тезах (матеріалах) конференцій, або у статті у фаховому виданні.

Оформлення кваліфікаційної роботи магістра має відповідати вимогам до звітів про НДР (ДСТУ 3008:2015. Державний стандарт України. Документація. Звіти в сфері науки й техніки. Структура та правила оформлення) [4].

Ілюстративний матеріал для захисту кваліфікаційної роботи може бути виконаний у вигляді презентацій і подаватися за допомогою комп'ютерних засобів. Зміст ілюстративного матеріалу має з достатньою повнотою відображати основні положення, які виносяться на захист.

1.2 Мета та завдання виконання кваліфікаційної роботи

Випускна кваліфікаційна робота здобувача освітнього ступеня магістра виконується з метою підтвердження рівня професійної та наукової

підготовки випускника другого рівня вищої освіти. Основне завдання її автора – продемонструвати здатність розв’язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій (відповідно до восьмого рівня Національної рамки кваліфікацій) [5].

Підготовка випускної кваліфікаційної роботи передбачає виконання студентами *таких завдань* [5]:

- поглиблення, систематизацію та закріплення знань, набутих у процесі навчання;
- розвиток навичок та умінь здійснення інформаційно-аналітичної, проектно-дослідницької діяльності для вирішення прикладних задач з тематики дослідження;
- закріплення та розвиток теоретичних знань за темою випускної кваліфікаційної роботи – на основі вивчення та систематизації сучасної спеціальних інформаційних джерел вітчизняних та зарубіжних авторів, проведення її критичного аналізу, узагальнення історичного та гносеологічного аналізу;
- розвиток умінь вести науковий пошук, узагальнювати різні пропозиції (точки зору, методичні підходи, концепції), чітко аргументувати власну точку зору з досліджуваної проблеми;
- набуття вміння адаптації теоретичних положень, методичного інструментарію, викладеного в спеціальній літературі, передового досвіду науковців та практиків до умов діяльності об’єкту дослідження;
- закріплення практичних навичок проведення досліджень, формування його методичного забезпечення – з урахуванням сутності поставленої проблеми та обмежень, що мають тісний зв’язок з діяльністю об’єкту дослідження;
- опанування навичками логічного, аргументованого та послідовного обґрунтування висловленої пропозиції стосовно проблеми, що вирішується,

проведення планових і прогностичних розрахунків з використанням сучасного методичного забезпечення, оцінювання ефективності висловленої пропозиції;

- оволодіння системним підходом, сучасною методологією, методичним інструментарієм та технологічними прийомами обґрунтування власних пропозицій, оцінки їх наслідків, впровадження розроблених рекомендацій та пропозицій у практичну діяльність конкретного підприємства (організації, установи).

У методичному плані зміст випускної кваліфікаційної роботи базується на компетентностях здобувачів вищої освіти, сформованих в процесі теоретичного навчання, виконання ними науково-дослідної роботи, а також проходження практики.

Згідно освітньо-професійної програми «Управління екологічними проектами» Інтегральна компетентність передбачає здатність розв'язувати складні задачі і вирішувати проблеми у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов та вимог [3].

Крім зазначеного під час написання та публічного захисту кваліфікаційної роботи формуються наступні компетентності [3]:

ЗК02. Здатність приймати обґрунтовані рішення

ЗК06. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

СК9. Здатність самостійно розробляти екологічні проекти шляхом творчого застосування існуючих та генерування нових ідей.

СК11. Здатність формулювати нові гіпотези та наукові задачі в області управління екологічними проектами, вибирати належні напрями і відповідні методи для їхнього розв'язування.

Програмні результати навчання згідно освітньої програми [3]:

ПР8. Уміти доносити зрозуміло і недвозначно професійні знання, власні обґрунтування і висновки до фахівців і широкого загалу.

ПР15.Оцінювати екологічні ризики за умов недостатньої інформації та суперечливих вимог.

ПР16.Вибирати оптимальну стратегію господарювання та/або природокористування в залежності від екологічних умов.

ПР17.Критично осмислювати теорії, принципи, методи і поняття з різних предметних галузей для вирішення практичних задач і проблем екології.

ПР18.Уміти використовувати сучасні методи обробки і інтерпретації інформації при проведенні інноваційної діяльності.

ПР19.Уміти самостійно планувати виконання інноваційного завдання та формулювати висновки за його результатами.

2. ТЕМАТИКА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Тематика кваліфікаційних робіт повинна бути актуальною, відповідати сучасному стану й перспективам розвитку науки і техніки. Під час вибору теми враховуються реальні проблеми та завдання.

Тематика кваліфікаційних робіт може передбачати використання результатів наукових досліджень кафедри.

Тематика кваліфікаційних робіт визначається випусковими кафедрами.

Здобувачам освіти надається право запропонувати свою тему кваліфікаційної роботи з обґрунтуванням доцільності її розробки. В таких випадках перевага надається темам, що продовжують тематику виконаної курсової роботи або темам, безпосередньо пов'язаним із місцем майбутньої професійної діяльності випускника.

Тема кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» може бути логічним продовженням кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр».

Назва теми має бути якомога коротшою, точною і відповідати змісту – предмету дослідження, тобто тієї дослідницької роботи, яку має виконати здобувач щодо об'єкта дослідження.

Не треба використовувати у заголовку роботи невизначені формулювання, наприклад: «Аналіз деяких питань...», а також штампованих формулювань типу: «До питання про...», «До вивчення...», «Матеріали до...». У назві не бажано використовувати ускладнену чи узагальнюючу термінологію, треба уникати слів «Вивчення...», «Питання...», «Проблеми...» у зв'язку з невизначеністю кінцевого результату.

Здобувачі погоджують теми зі своїми керівниками кваліфікаційних робіт, після чого теми кваліфікаційних робіт затверджуються, за поданням гарантів освітніх програм, на засіданнях відповідних кафедр не пізніше чим за три місяця до захисту кваліфікаційних робіт (**додаток 1**).

Директори інститутів (декани факультетів) за погодженням із завідувачами кафедр подають на підпис ректору накази про затвердження тематики кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти, склад наукових керівників не пізніше чим за два місяця до захисту.

За темою кваліфікаційної роботи студент-магістрант у співавторстві з керівником або самостійно може підготувати та опублікувати статтю у фаховому виданні та/або підготувати тези доповіді, виступити на Всеукраїнській або Міжнародній науково-практичній конференції, яка відповідає напрямку досліджень.

Наукова публікація має містити такі необхідні елементи:

- постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями;

- аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення такої проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття (тези);

- формулювання цілей статті (тез) і постановку завдання;

- виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів;
- висновки щодо дослідження і подальші перспективи у вказаному напрямі.

3. КЕРІВНИЦТВО КВАЛІФІКАЦІЙНИМИ РОБОТАМИ [5]

Науковими керівниками кваліфікаційних робіт призначаються професори (професори НУК) і доценти (доценти НУК) для здобувачів ступеня магістра.

Здобувачі вищої освіти мають право обирати керівників кваліфікаційних робіт у межах зазначених нормативів та обсягу навчальної роботи науково-педагогічних працівників.

Перепризначення керівника кваліфікаційної роботи здійснюється в таких випадках:

- довготривала хвороба призначеного керівника дипломної роботи;
- звільнення призначеного керівника кваліфікаційної роботи.
- Науковий керівник кваліфікаційної роботи:
 - формулює тему кваліфікаційної роботи;
 - здійснює організаційну та науково-методичну допомогу шляхом проведення консультацій;
 - складає календарний план-графік написання роботи;
 - контролює хід виконання роботи;
 - періодично інформує випускову кафедру про хід виконання роботи;
 - перевіряє відповідність оформлення виконаної кваліфікаційної роботи (проєкту) відповідно до вимог;
 - готує відгук про кваліфікаційну роботу .

Календарний план-графік написання роботи здобувача вищої освіти складається науковим керівником та передбачає такі етапи:

- вибір теми;

- визначення мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження;
- складання плану, підбір і опрацювання списку використаних джерел;
- виконання кваліфікаційної роботи;
- підготовка до захисту (попередній захист не пізніше ніж за 15-20 днів; отримання відгуку наукового керівника роботи – за 7-8 днів; отримання рецензії – за 5-6 днів, допуск до захисту – за 5 днів);
- захист кваліфікаційної роботи.

Рішення про допуск кваліфікаційної роботи до захисту приймається на засіданні кафедри (за результатами попереднього захисту).

Наукові керівники до початку виконання кваліфікаційної роботи доводять до відома здобувача вищої освіти вимоги щодо змісту й оформлення кваліфікаційної роботи.

У випадку недотримання встановлених вимог, науковий керівник не пізніше як за 30 днів до засідання атестаційної комісії із захисту дипломних кваліфікаційних робіт надає відповідну інформацію завідувачу кафедри.

4. ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ [4]

Термін виконання кваліфікаційної роботи визначаються графіком навчального процесу Університету на поточний рік відповідно до навчального плану спеціальності (освітньої програми).

Здобувач вищої освіти, який виконує кваліфікаційну роботу:

- самостійно оцінює актуальність і соціальну значущість проблеми, пов'язаної з темою роботи;
- здійснює збирання й оброблення інформації з теми роботи;
- вивчає й аналізує отримані матеріали;
- усебічно досліджує проблему, приймає самостійні рішення з урахуванням думки наукового керівника;
- оформлює розв'язання проблеми відповідно до вимог щодо кваліфікаційної роботи (проекту) Університету;

- готує засоби візуалізації результатів роботи (комп'ютерні презентації, програми, відеоролики, друковані посібники);
- несе повну відповідальність за зміст та оформлення роботи.

Здобувач вищої освіти, який виконує кваліфікаційну роботу, зобов'язаний:

- своєчасно з'являтися на індивідуальні консультації до керівника роботи та виконувати його рекомендації;
- дотримуватися термінів обрання та затвердження теми кваліфікаційної роботи, виконання роботи та її складових;
- дотримуватися вимог щодо змісту та оформлення роботи;
- виконувати вимоги щодо попереднього захисту кваліфікаційної роботи на засіданні кафедри та її захисту та під час атестації;
- своєчасно подавати роботу та документи керівникові кваліфікаційної роботи.

Здобувач вищої освіти, який виконує кваліфікаційну роботу, мають право:

- мати повний доступ до всіх інформаційних ресурсів та баз даних Університету, Наукової бібліотеки, кафедри;
- отримувати своєчасні якісні консультації щодо виконання кваліфікаційних робіт від своїх керівників та інших науково-педагогічних працівників університету.

5. ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота має надати можливість зробити висновок про сформованість достатнього рівня загальних і фахових, відповідних знань, умінь та навичок здобувача вищої освіти у розрізі усіх циклів дисциплін освітнього процесу за навчальним планом відповідної спеціальності.

Зміст кваліфікаційної роботи має відповідати темі й плану. Робота повинна мати внутрішню єдність, бути завершеною та відображати хід і результати дослідження, передбачати елементи новизни, містити особистий внесок здобувача вищої освіти в її розвиток, отримані результати мають нести практичне значення.

Структура кваліфікаційної роботи:

- титульний аркуш (**додаток 2**);
- завдання (**додаток 3**);
- анотація (**додаток 4**);
- зміст (**додаток 5**);
- перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за необхідності);
- вступ;
- основна частина, що складається з розділів, кожний із яких завершується стислими висновками;
- висновки (відповідно до поставлених у вступі завдань);
- список використаних джерел;
- додатки (у разі потреби).

5.1 Титульний аркуш

Титульний аркуш у вигляді стандартного бланка (**додаток 2**), на якому повинні бути всі необхідні підписи, заповнюється студентом.

5.2 Завдання

Завдання на кваліфікаційну роботу бакалавра (**додаток 3**) затверджується завідувачем випускової кафедри. Завдання видається магістру на першому тижні періоду дослідницької практики та безпосередньої підготовки кваліфікаційної роботи.

У завданні зазначаються:

- *тема кваліфікаційної роботи* та наказ по університету, яким її затверджено;

- *термін подання студентом закінченої роботи*, який встановлюється рішенням кафедри або вченої ради факультету (інституту) з урахуванням часу, необхідного для отримання відгуку керівника, двох рецензій, візи завідувача кафедри про допуск до захисту та подання секретарю ЕК не пізніше ніж за день до захисту кваліфікаційної роботи;

- *перелік питань, які мають бути розроблені* (зазначаються конкретні завдання з окремих частин кваліфікаційної роботи, послідовність і зміст яких визначають фактично майбутню структуру роботи, формулювання цих завдань має бути в наказовій формі, тобто починатися зі слів: «Провести аналіз...», «Обґрунтувати...», «Дослідити...», «Визначити...», «Оптимізувати...», «Розробити...» тощо);

- *список використаних джерел* (зазначаються види (статті, тези тощо) та кількість запланованих публікацій за темою кваліфікаційної роботи);

- *перелік ілюстративного матеріалу* (зазначаються орієнтовні назви складових ілюстративного матеріалу, що мають із достатньою повнотою відображати основні положення передбачуваних результатів дослідження).

Ілюстративний матеріал для захисту кваліфікаційної роботи виконується у вигляді плакатів, креслень або подається у вигляді презентації за допомогою комп'ютерних засобів.

5.3 Анотація

Анотація до кваліфікаційної роботи дає стислу характеристику роботи. В анотації до кваліфікаційної роботи необхідно визначити: основну мету та розділи роботи, поєднати їх й подати у стислій формі. В останньому абзаці пишуть ключові слова (5-10).

На кожен з розділів припадає по одному реченню, тому ключовою навичкою під час складання анотації є чіткість. Форми написання анотацій можуть бути різними, але сутність роботи вони мають висвітлювати чітко і зрозуміло. Вдало написана анотація допомагає здобувачу освіти стисло сформулювати власні досягнення, а викладачу – уникати несуттєвих запитань за змістом роботи.

Анотація зазвичай є результатом спільної праці здобувача освіти і наукового керівника, тому можна і треба звертатись за допомогою до викладача.

Приклад анотації представлено у *додатку 4*.

5.4 Зміст

Зміст (*додаток 5*) кваліфікаційної роботи має відповідати темі й плану.

У змісті (подається на початку кваліфікаційної роботи) містяться назви й номери початкових сторінок усіх структурних компонентів роботи.

Зміст кваліфікаційної роботи повинен бути складним і може займати 1-1,5 сторінки. Назви розділів повинні бути стислими й зрозумілими, літературно грамотними, безпосередньо пов'язаними з назвою роботи, але не повторювати її.

Якщо в роботі вжито специфічну термінологію, а також використано скорочення, нові символи, позначення тощо, то їхній перелік може бути подано у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом.

5.5 Вступ

Вступ розкриває суть і стан проблеми, її значущість, підстави й вихідні дані для розроблення теми. У вступі обґрунтовується актуальність й розкривається значення обраної теми для відповідної галузі; формуються

мета та завдання, об'єкт і предмет дослідження; наводиться огляд останніх досліджень і публікацій із теми роботи.

Мета формується одним реченням і повинна впливати з теми роботи.

Завдання деталізують і розкривають мету. Характер завдань зумовлює структуру роботи і визначає назви розділів роботи. Зміст завдань формулюють, використовуючи такі слова: *визначити, встановити, схарактеризувати, розробити, виявити, сформулювати, розкрити* тощо.

Об'єкт дослідження – частина об'єктивної реальності, процес або явище, у якій існує проблемна ситуація, обрана для вивчення. Об'єкт дослідження зазначається через назву певної системи (процесу, технології, інтелектуальної системи тощо).

Об'єктами дослідження у кваліфікаційній роботі на здобуття ступеня магістра за освітньою програмою «Управління екологічними проектами» є процеси, явища, системи або організаційні структури, що пов'язані з управлінням екологічною діяльністю, забезпеченням екологічної безпеки, реалізацією природоохоронних заходів і впровадженням принципів сталого розвитку.

До можливих об'єктів дослідження можуть належати:

- підприємства, організації та установи різних форм власності, у межах яких здійснюється природоохоронна або екологічна діяльність;
- територіальні громади, населені пункти, регіони, де реалізуються екологічні програми чи проекти з підвищення екологічної безпеки;
- екосистеми, природно-територіальні комплекси, природоохоронні об'єкти, що зазнають антропогенного навантаження або потребують відновлення;
- технологічні процеси, виробничі системи або види діяльності, які впливають на стан довкілля (енергетика, транспорт, аграрне виробництво, водокористування, поводження з відходами тощо);
- управлінські, організаційно-економічні або інформаційні системи, спрямовані на реалізацію екологічних політик, програм та проєктів;

- механізми екологічного менеджменту, аудиту, сертифікації, екологічного маркетингу чи оцінювання життєвого циклу продукції;

- соціально-економічні аспекти екологічної діяльності, зокрема залучення інвестицій у «зелені» технології, розвиток зеленого підприємництва, формування екологічної культури населення.

Вибір об'єкта дослідження повинен відповідати темі кваліфікаційної роботи, її меті, завданням і практичній спрямованості. Об'єкт має бути реальним, доступним для збору фактичних даних, аналізу показників діяльності та обґрунтування управлінських рішень.

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Він визначає тему кваліфікаційної роботи та аналіз останніх досліджень із цієї теми. Предмет дослідження зазначається у вигляді системи властивостей, характеристик, функцій об'єкта дослідження, на які безпосередньо має бути спрямовано дослідження (із зазначенням певних обмежень); визначення предмета дослідження практично є конкретизацією проблеми, що впливає із завдань дослідження.

Предметом дослідження у кваліфікаційній роботі здобувача освіти є конкретні аспекти, властивості, процеси, механізми або відносини, що зумовлюють функціонування, розвиток чи вдосконалення обраного об'єкта дослідження в контексті управління екологічними проектами. Іншими словами, предмет відображає сутність проблеми, на вирішення якої спрямована робота, і охоплює ті сторони діяльності, що підлягають аналізу, оцінюванню, оптимізації або вдосконаленню.

До типових предметів дослідження у кваліфікаційних роботах здобувачів вищої освіти за освітньою програмою «Управління екологічними проектами» можуть належати:

- методи та інструменти управління екологічними проектами на підприємствах або в органах місцевого самоврядування;

- екологічні, економічні та соціальні механізми забезпечення сталого природокористування;

- організаційно-економічні умови реалізації природоохоронних програм і стратегій;
- методи оцінювання впливу діяльності підприємства на довкілля та розроблення рекомендацій щодо його зменшення;
- управлінські рішення у сфері поводження з відходами, водокористування, енергоефективності, охорони атмосферного повітря;
- система екологічного моніторингу, аудиту чи екологічного менеджменту підприємства;
- екологічні ризики у діяльності підприємства або територіальної громади та шляхи їх мінімізації;
- впровадження екоінновацій і «зелених» технологій у виробництво чи сферу послуг;
- інформаційне забезпечення, цифровізація та автоматизація управління екологічною діяльністю;
- комунікаційні аспекти управління екологічними проєктами, включно з екологічною освітою, просвітою і взаємодією зі стейкхолдерами.

Предмет дослідження визначається після вибору теми й формулювання об'єкта роботи та має чітко окреслювати, що саме в межах об'єкта підлягає науковому вивченню і вдосконаленню. Його правильне визначення забезпечує логічну цілісність дослідження, послідовність постановки мети, завдань і методів дослідження, а також практичну спрямованість кваліфікаційної роботи.

Апробація результатів дослідження (у разі наявності) – наводяться відомості щодо участі автора в конференціях, круглих столах із проблематики, пов'язаної з темою кваліфікаційної роботи, а також перелік публікацій із теми кваліфікаційної роботи, який оформлюється у вигляді додатка до роботи.

5.6 Основна частина

В основній частині викладається зміст дослідження: основні теоретичні положення з предмета дослідження, спрямовані на досягнення поставлених мети та завдань.

Кожний розділ кваліфікаційної роботи повинен закінчуватися короткими висновками.

Основна частина складається з таких розділів (приклад):

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ (АСПЕКТИ) УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНИМИ ПРОЄКТАМИ

У розділі розглядаються: наукові підходи, принципи та концепції управління екологічними проєктами; теоретичні засади сталого розвитку, екологічного менеджменту та екологічного проєктування; сучасні методи оцінювання екологічних ризиків і результативності природоохоронних заходів; нормативно-правове, методологічне та організаційне забезпечення реалізації екологічних проєктів в Україні та ЄС.

РОЗДІЛ 2. МОДЕЛІ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОЄКТАХ.

Розділ присвячений вивченню сутності, класифікації та типології ризиків у процесі реалізації екологічних проєктів. Здобувач освіти аналізує існуючі моделі управління ризиками, методи їх кількісної та якісної оцінки (SWOT, FMEA, PESTEL, Monte Carlo тощо), а також визначає можливості їх застосування в управлінні екопроєктами.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ОБ'ЄКТА ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ІСНУЮЧОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНИМ ПРОЄКТОМ

У розділі розглядаються: характеристика об'єкта дослідження (підприємства, території, екосистеми чи управлінської структури); аналіз стану природного середовища, ресурсів або екологічних показників діяльності; оцінка ефективності наявної системи екологічного управління чи реалізації екологічного проєкту; виявлення основних екологічних проблем, ризиків і чинників, що впливають на результативність управління.

РОЗДІЛ 4. ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНИМИ ПРОЄКТАМИ

У даному розділі розробляються пропозиції щодо підвищення ефективності управління екологічними проєктами, мінімізації ризиків і покращення екологічних показників. Пропонуються інноваційні підходи, цифрові рішення, механізми залучення зацікавлених сторін. Обґрунтовуються управлінські рішення, розроблення екологічних стратегій, планів або програм дій. Формуються висновки щодо доцільності впровадження розроблених рекомендацій у практику.

РОЗДІЛ 5. ОХОРОНА ПРАЦІ

У розділі розглядаються: загальні питання та нормативно-правова база охорони; аналіз небезпечних і шкідливих виробничих факторів у процесі виконання екологічного проєкту; заходи з охорони праці, техніки безпеки, пожежної безпеки та запобігання аварійним ситуаціям.

Завдання до розділу «Охорона праці» береться у викладача-консультанта на кафедрі екології та природоохоронних технологій.

5.7 Висновки

У висновках викладаються найбільш важливі теоретичні та практичні результати, одержані під час дослідження, а також рекомендації щодо наукового та практичного використання отриманих результатів. Вони повинні бути чітко та ясно сформульовані – треба уникати розмитих і нечітких формулювань. Крім того, у висновках до роботи можуть аргументуватися перспективи подальшого вивчення теми дослідження. Ознайомлення з текстом висновків повинно сформувати уявлення про ступінь реалізації автором кваліфікаційної роботи поставленої мети і завдань. Висновки повинні відображати досягнення поставлених завдань і розкривати їх.

5.8 Список використаних джерел

Список використаних джерел (*додаток 13*) подається в порядку, за яким їх уперше згадують у тексті або в алфавітному порядку з їхньою наскрізною нумерацією. Список не обмежується, проте має бути достатнім (15-80 примірників) для більш повного розкриття теми та проведення критичного аналізу наявних публікацій із досліджуваних проблемних питань. У списку мають переважати джерела, опубліковані не раніше, ніж за 5-8 років до написання роботи. До цього списку включаються всі публікації вітчизняних і зарубіжних авторів, нормативно-правові та організаційно-розпорядчі акти, електронні ресурси. Всі джерела вказуються тією мовою, якою вони видані. Запозичення тексту без посилань на першоджерело не дозволяється.

Для забезпечення вимог наукової етики з метою можливості відтворення матеріалу використаних джерел роботи, у тексті вміщують посилання. Посилання робляться після закінчення цитування джерела або після узагальненого викладу даних, запозичених з конкретного джерела (джерел). У тексті кваліфікаційної роботи повинні бути посилання на всі ілюстрації, таблиці, формули, що наводяться, та на всі джерела інформації, якими скористався автор під час виконання дослідження. Посилання та список використаних джерел повинні бути оформлені відповідно вимогам Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання».

5.9 Оформлення допоміжних матеріалів

До допоміжних матеріалів належать: ілюстрації (схеми, діаграми, графіки, креслення тощо), формули, таблиці, додатки.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації

складається з номера розділу та порядкового номера ілюстрації через крапку. Номер, назва ілюстрації та пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією по центру. Ілюстрації варто наводити безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації, розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Ілюстрацію, розміри якої більше формату А4, рекомендується розміщувати в додатках. За потреби, ілюстрації доповнюють поясненнями, або коментарем. Наприклад:

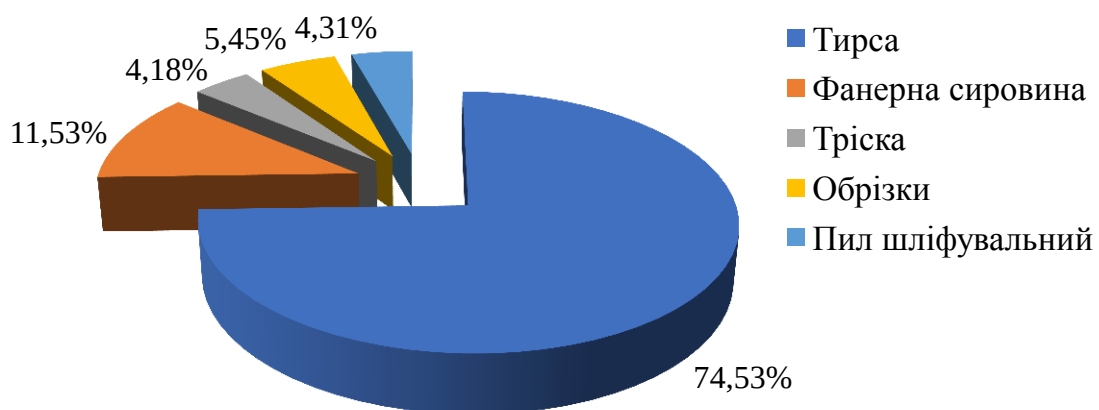

Рис. 2.3. Питома вага різних видів деревних відходів на меблевій фабриці

Цифровий матеріал у роботі необхідно подавати у вигляді таблиці. Таблиця має мати назву та номер. Нумерують таблиці послідовно суцільною нумерацією в межах розділу арабськими цифрами (за винятком таблиць, що наводяться у додатках). Номер таблиці складається з номера розділу та порядкового номера таблиці, відокремлених між собою крапкою. У правому верхньому куті над заголовком таблиці курсивом указують «Таблиця» та її номер. У наступному рядку, по центру, вказують назву таблиці. Назва має бути стислою і відбивати зміст таблиці. Наприклад:

**Оцінка ефективності управління екологічним проектом на меблевій
фабриці**

№	Показник	Одиниця виміру	До впровадження проекту	Після впровадження проекту	Ефект
1	Споживання електроенергії	тис. кВт·год/рік	420	360	Зниження енергоспоживання на 14,3 %
2	Витрати деревини	м³/рік	1850	1700	Економія ресурсів на 8,1 %
3	Утворення тирси та стружки	т/рік	480	350	Зменшення відходів на 27,1 %
4	Обсяг повторного використання відходів (брикетування, паливо)	%	35	75	Підвищення рівня утилізації
5	Викиди летких органічних сполук (ЛОС)	т/рік	22,0	15,5	Зниження на 29,5 %
6	Витрати на утилізацію відходів	тис. грн/рік	250	180	Зменшення витрат на 28 %
7	Інвестиції в екологічний проект (очисна установка, модернізація системи вентиляції)	тис. грн	–	600	Капітальні витрати
8	Очікуваний термін окупності проекту	роки	–	3,2	Економічно доцільно
9	Індекс екологічної ефективності виробництва	-	0,62	0,81	Покращення екологічного стану на 30,6 %

Формули нумерують у межах розділу арабськими цифрами. Номер формули складається з номера розділу та порядкового номера формули в розділі, відокремлених крапкою. Номери формул пишуть біля правого поля сторінки на рівні відповідної формули у круглих дужках, наприклад: (2.1) (перша формула другого розділу). Посилання на формули зазначають порядковим номером формули в дужках, наприклад: «... у формулі (2.1)». Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів формули наводять під

нею в тій послідовності, в якій вони подані у формулі. Значення кожного символу та числового коефіцієнта записують із нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки. Формули та рівняння виконуються у формульному редакторі Microsoft Equation 3.0 або MathType 4.0 Equation, розташовуються безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині рядка. Кожна формула відокремлюється від тексту одним вільним рядком. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знаків (=), (:). Наприклад:

$$M = 1,15 \cdot V_{\text{відх}} \cdot \gamma_m \cdot K_{\text{пт}} \cdot K_o \cdot 10^{-5}, \text{ т/рік}, \quad (2.1)$$

де 1,15 – коефіцієнт, що враховує нерівномірність завантаження технологічного обладнання;

$V_{\text{відх}}$ – валовий вихід подрібнених відходів (за щільною деревиною), $\text{м}^3/\text{рік}$;

γ_m – середня об’ємна маса матеріала, $\text{кг}/\text{м}^3$;

$K_{\text{пт}}$ – вміст пилу в трісці, %;

K_o – ефективність локального очисного обладнання, в частках одиниці.

Текстова частина дипломної роботи повинна бути надрукована на стандартних аркушах білого одностороннього паперу (формат А4).

Основний обсяг кваліфікаційної роботи кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» – у межах 50-80 сторінок.

Обсяг списку використаних джерел і додатків до основного обсягу кваліфікаційної роботи не враховується.

Робота друкується 14-м розміром шрифту Times New Roman з міжрядковим інтервалом 1,5 (29-30 рядків на сторінку) і мати поля: зліва – 30 мм, справа – 10 мм, зверху та знизу – по 20 мм; сторінки повинні бути пронумеровані за порядком від титульного аркуша до останньої сторінки.

Кожну структурну частину роботи починають із нової сторінки. Заголовки структурних частин роботи: **«ЗМІСТ»**, **«ВСТУП»**, **«РОЗДІЛ»**, **«ВИСНОВКИ»**, **«СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ»**, **«ДОДАТКИ»** друкують великими друкованими жирними літерами симетрично до тексту

по центру сторінки (без крапки) та не мають номери. Інші структурні частини поділяються на розділи, підрозділи та пункти. Розділи нумерують послідовно суцільною нумерацією в межах основної частини кваліфікаційної роботи (між Вступом та Висновками). Перед назвою розділу вказується слово «РОЗДІЛ» та його номер. (Наприклад: **РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ОБ'ЄКТА ДОСЛІДЖЕННЯ**).

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. Після номера підрозділу крапку не ставлять, потім у тому ж рядку наводять заголовок підрозділу. (Наприклад: 2.2 Аналіз екологічних показників діяльності).

Цифрові, інформативні матеріали, що не використовуються в роботі при аналізі, а тільки підтверджують певні положення, подаються в додатках, розміщених наприкінці роботи, після списку використаних джерел. Додатки також можуть містити таблиці, рисунки, графіки, анкети, тести, програми спостережень, питання до інтерв'ю, методичні розробки тощо. Додатки розміщують у порядку появи посилань у тексті. Додатки оформляються як продовження кваліфікаційної роботи на її сторінках, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті.

Презентація до кваліфікаційної роботи виконується в програмі Power Point об'ємом 10-16 аркушів. До презентації потрібно включити:

- 1 слайд – тема кваліфікаційної роботи, автор, керівник;
- 2, 3 слайд – мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження;
- починаючи з 4 слайда – основні моменти 3 розділів кваліфікаційної роботи (схеми, рисунки, таблиці тощо);
- останній слайд – головні висновки до роботи.

6. ПОРЯДОК ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ [4]

Захисту кваліфікаційних робіт передують їхнє попереднє обговорення (попередній захист) на засіданні кафедри, тобто процедура перевірки відповідності кваліфікаційних робіт встановленим вимогам та готовності здобувача вищої освіти до захисту. На зазначеному засіданні кафедри здобувачі вищої освіти доповідають про отримані результати свого дослідження, відповідають на запитання науково-педагогічних працівників кафедри, отримують зауваження щодо тексту роботи та своєї доповіді.

Попереднє обговорення кваліфікаційних робіт на засіданні кафедри проводиться в строки, достатні для усунення виявлених недоліків (за два тижні до захисту).

Про дату попереднього обговорення (попереднього захисту) кваліфікаційних робіт здобувач вищої освіти інформується не пізніше, ніж за два місяці.

На попереднє обговорення на засіданні кафедри здобувач вищої освіти має подати кваліфікаційну роботу в завершеному незшитому вигляді.

До попереднього обговорення на засіданні кафедри не допускаються кваліфікаційні роботи, що містять ознаки академічної недоброчесності.

Перевірка кваліфікаційної роботи на академічний плагіат здійснюється засобами, визначеними у Положенні про академічну доброчесність, Положенні про запобігання та виявлення академічного плагіату в освітній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців та Порядку здійснення заходів перевірки робіт на наявність текстових збігів/ідентичності/схожості із використанням програмно-технічних засобів. Перед перевіркою на антиплагіат студент пише заяву щодо самостійності виконання письмової роботи (**додаток 8**) та заяву про підтвердження поінформованості про правила функціонування системи виявлення збігів/ідентичності/схожості щодо перевірки на ознаки плагіату (**додаток 9**).

Процедуру попереднього обговорення кваліфікаційних робіт визначають кафедри, на яких виконувалися кваліфікаційні роботи.

За результатами попереднього обговорення кваліфікаційної роботи на засіданні кафедри може бути прийняте одне із зазначених рішень:

- кваліфікаційну роботу до захисту допустити;
- кваліфікаційну роботу допустити до захисту за умови усунення виявлених у ній недоліків;
- кваліфікаційну роботу до захисту не допустити.

Недоліки кваліфікаційних робіт, не пов'язані з порушенням академічної доброчесності, за своїм характером можуть розглядатися як:

- недоліки теоретичного характеру – неповнота чи поверхневність розгляду окремих питань, компілятивний характер кваліфікаційної роботи, суперечливість позицій автора, неправильна оцінка наявних теоретичних положень, відсутність власних висновків і пропозицій, необґрунтовані запозичення з літератури тощо;

- недоліки спеціально-юридичного характеру – розгляд здобувачем вищої освіти нормативних актів чи окремих їхніх положень, що втратили чинність, як чинних; незнання нового законодавства; недостатня обізнаність із тенденціями сучасної юридичної практики тощо;

- недоліки технічного характеру – неповне чи неточне наведення в роботі назв та окремих положень нормативних актів, неточний їхній переклад, неправильне посилання на джерела їхнього опублікування тощо, помилки при виконанні конструкторських та технологічних розрахунків;

- недоліки редакційного характеру – орфографічні, пунктуаційні та стилістичні помилки, а також недоліки, пов'язані з неправильними чи неточними посиланнями на літературні джерела;

- порушення загальних вимог до структури, обсягу та оформлення роботи (перевищення обсягу, відсутність обов'язкових складників змісту, недоліки в оформленні кваліфікаційної роботи тощо).

У разі виявлення недоліків надається певний термін для їхнього усунення. Всі недоліки мають бути усунені не пізніше ніж за три дні до дати атестації.

Про усунення виявлених недоліків керівники кваліфікаційних робіт доповідають завідувачеві кафедри.

Здобувачі вищої освіти, які не з'явилися на попереднє обговорення кваліфікаційної роботи на засідання кафедри без поважних причин, до захисту не допускаються, про що зазначається у відповідному протоколі засідання кафедри.

Після попереднього обговорення на засіданні кафедри кваліфікаційні роботи в разі їхньої повної відповідності встановленим вимогам або після усунення виявлених недоліків мають бути підписані й подані здобувачами вищої освіти їхнім керівникам кваліфікаційних робіт.

Випускові кафедри надають кваліфікаційні роботи та відповідні документи секретареві атестаційної комісії у строки, передбачені Положенням «Про порядок створення та організацію роботи Атестаційної комісії у Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова».

До кожної кваліфікаційної роботи мають додаватися такі документи:

- подання голові атестаційної комісії щодо захисту кваліфікаційної роботи з відгуком керівника роботи (**додаток 6**);
- рецензія (**додаток 7**);
- акти впровадження (за наявності);
- копії публікацій за темою роботи (за наявності);
- довідка про перевірку на антиплагіат;
- висновок кафедри про допуск роботи до захисту (**додаток 10**).

У відгуку керівник кваліфікаційної роботи відзначає ступінь самостійності виконаної роботи, наукової новизни дослідження, обґрунтованість і цінність висновків, інші здобутки, а також недоліки,

наявність апробації результатів дослідження, приймає рішення про можливість рекомендації роботи до захисту та пропонує попередню оцінку

Рецензія готується висококваліфікованим фахівцем, який спеціалізується на розв'язанні проблем, споріднених із темою роботи. Негативна рецензія не є підставою для підсумкової оцінки «F, Fx». Рецензія повинна відображати позитивні досягнення кваліфікаційної роботи та її недоліки, містити аналіз змісту роботи та рекомендацію щодо диференційованої оцінки її якості.

Порядок захисту кваліфікаційних робіт здійснюється відповідно до Положення «Про порядок створення та організацію роботи Атестаційної комісії у Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова».

Після захисту електронні варіанти кваліфікаційних робіт передаються згідно до «Порядку здійснення заходів з перевірки робіт на наявність текстових збігів/ідентичності/схожості із використанням програмно-технічних засобів» затверджений Вченою Радою НУК ім. адм. Макарова, протокол № 12 від 27.12.2019 р. до інституційного репозиторію НУК eIR NUOS для подальшого представлення у відкритому доступі разом з підписаними авторським договором та додатком до нього (**додаток 11, 12**).

Результати досліджень, виконаних авторами дипломних робіт, можуть використовуватися в освітньому процесі та науковій роботі з обов'язковим дотриманням авторського права.

За запитом установ чи організацій ректор Університету (проректор з науково-педагогічної роботи) має право дозволити копіювання кваліфікаційних робіт. За наявністю в роботі винаходів або раціоналізаторських пропозицій дозвіл на зняття копії видається тільки після оформлення відповідного замовлення на авторські права.

7. ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

Порядок оцінювання атестаційною комісією результатів захисту здійснюється відповідно до «Положення про порядок створення та організацію роботи Атестаційної комісії у Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова» та «Положення про порядок оцінювання знань студентів у Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова» [9].

У процесі визначення підсумкової оцінки враховуються такі позиції [9]:

- ступінь актуальності обраної теми дослідження;
- чіткість формулювання об'єкта, предмета, мети та завдань дослідження;
- теоретичний рівень огляду наукових джерел із конкретної проблематики;
- логічність структури роботи та її відповідність темі роботи, поставленим цілям і завданням;
- системність і глибина теоретичного аналізу проблеми;
- достовірність та обґрунтованість висновків і запропонованих рішень;
- ступінь практичної скерованості роботи;
- широта й адекватність методологічного апарата;
- ступінь самостійності проведення дослідження;
- відповідність тексту науковому стилю;
- відповідність вимогам щодо оформлення роботи;
- змістовність доповіді здобувача вищої освіти про основні результати дослідження;
- правильність, чіткість, аргументованість відповідей на запитання членів атестаційної комісії;
- зауваження й рекомендації рецензента та керівника роботи;
- здатність аргументовано відстоювати свої пропозиції, думки, погляди під час захисту;

- загальний рівень підготовки здобувача вищої освіти, логічність мислення, ораторська майстерність;

- володіння культурою презентації;

- новизна.

Оцінювання захисту кваліфікаційних робіт здійснюється за 100-бальною шкалою, яка відповідно переводиться в шкалу ЄКТС (табл. 7.1).

Таблиця 7.1

Основні критерії оцінювання кваліфікаційної роботи

Оцінка за 100-бальною шкалою університету	Оцінка за шкалою ЄКТС	Орієнтовні критерії
90-100	A	Робота відповідає всім вимогам або містить окремі недоліки, що не мають істотного значення: тема розкрита повністю; засвідчена новизна роботи; передбачене практичне значення; матеріал проаналізований ефективно; одержані результати достовірні й систематизовані; висновки логічні й розкривають результати розв'язання поставлених завдань; оформлення роботи відповідає вимогам; відгук і рецензія позитивні; доповідь на захисті є логічною, змістовною, проголошена з вільним володінням матеріалу представлена у вигляді мультимедійної презентації та цілісно відображає зміст роботи; відповіді на запитання членів АК правильні
82-89	B	Тема роботи розкрита, але є окремі недоліки не принципового характеру: використано менше 75% літературних джерел за останніх 10 років видання; елементи новизни та практичного значення не зовсім чітко виражені; недостатньо використані інформаційні матеріали; робота загалом оформлена згідно з чинними вимогами, але має окремі незначні недоліки; є незначні зауваження в рецензії або відгуку наукового керівника; доповідь на захисті логічна, але відображає не всі змістові акценти роботи, відсутнє представлення матеріалів у вигляді презентації; відповіді на запитання членів АК переважно вичерпні й переконливі.

Оцінка за 100-бальною шкалою університету	Оцінка за шкалою ЄКТС	Орієнтовні критерії
74-81	C	Тема роботи розкрита, але є окремі недоліки принципового характеру: поверхово проаналізовані літературні джерела; елементи новизни та практичного значення не мають чіткого вираження; робота загалом оформлена згідно з чинними вимогами, проте містить окремі недоліки; є окремі зауваження в рецензії та відгуку наукового керівника; недостатньо використані інформаційні матеріали; доповідь логічна, але відображає не всі змістові акценти роботи, відсутнє представлення матеріалів у вигляді презентації; окремі відповіді на запитання членів атестаційної комісії неповні й недосить переконливі
64-73	D	Тема роботи в основному розкрита, але є окремі недоліки змістового характеру: в аналітичній частині спостерігається надлишок елементів описовості; висновки сформульовані з надмірною узагальненістю; добір інформаційно-ілюстративних матеріалів (таблиці, графіки, схеми тощо) не завжди вмотивований; є зауваження щодо оформлення роботи; доповідь на захисті не представлена у вигляді мультимедійної презентації; рецензія та відгук наукового керівника містять зауваження; відповіді на запитання членів атестаційної комісії є некоректними або вони не одержали належної аргументації.
60-63	E	Тема роботи в основному розкрита, але є чисельні недоліки змістового характеру: теоретичний розділ має реферативний характер, не містить аналізу підходів до висвітлення проблем, заявлених у темі дипломної роботи; в аналітичній частині спостерігається надлишок елементів описовості; висновки сформульовані з надмірною узагальненістю; добір інформаційно-ілюстративних матеріалів (таблиці, графіки, схеми тощо) не завжди вмотивований; є зауваження щодо оформлення роботи; подані в роботі авторські наукові положення і пропозиції щодо їх практичного використання обґрунтовані непереконливо; рецензія та відгук наукового керівника містять суттєві зауваження; не всі відповіді на запитання членів АК правильні.

Оцінка за 100- бальною шкалою університету	Оцінка за шкалою ЄКТС	Орієнтовні критерії
35-59	FX	Тема роботи розкрита поверхово, є такі недоліки: зміст роботи не відповідає темі; немає огляду сучасних літературних джерел з обраної теми; у роботі переважають описовість і реферативність, відсутня системність; є численні зауваження щодо оформлення роботи; висновки не видаються достовірними; рецензія та відгук наукового керівника містять принципові зауваження; відповіді на запитання членів АК неточні, неповні або неправильні.
0-34	F	Робота виконана не самостійно; структура роботи не відповідає вимогам; зміст роботи не розкриває її теми; робота вкрай недбало або неправильно оформлена

У випадках, коли захист кваліфікаційної роботи визнається незадовільним, атестаційна комісія встановлює, чи може здобувач подати на повторний захист роботу з доопрацюванням, чи він зобов'язаний опрацювати нову тему, визначену відповідною кафедрою [9].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про вищу освіту». Документ 1556-VII, чинний, поточна редакція. Редакція від 31.03.2023, підстава - 2849-IX. URL: <http://surl.li/jhtp>
2. Стандарт вищої освіти України другого (магістерського) рівня галузі знань 10 Природничі науки, спеціальність 101 Екологія. Наказ Міністерства освіти і науки України від 04.10.2018 р. № 1066.
3. Освітньо-професійна програма другого (магістерського рівня) спеціальності 101 «Екологія», освітньої програми «Управління екологічними проектами». Миколаїв: кафедра управління проектами. 2024р. 19 с.
4. ДСТУ 3008:2015. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання / Нац. Стандарт України. Вид. офіц. [На заміну ДСТУ 3008-95; чинний від 2017-07-01]. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 31 с.
5. Положення про випускну кваліфікаційну роботу у Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова. Миколаїв: Навчальний відділ НУК, 2020 р. 34 с. URL: <http://surl.li/gopql>
6. Положення про Комісії з академічної доброчесності і університетську Комісію з етики та управління конфліктами у Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова. Миколаїв: Навчальний відділ НУК, 2020 р. 13 с. URL: <http://surl.li/gotjt>
7. Порядок здійснення заходів з перевірки робіт на наявність текстових збігів/ідентичності/схожості із використанням програмно-технічних засобів. Миколаїв: Навчальний відділ НУК, 2019 р. 9 с. URL: <http://surl.li/gotrl>
8. Положення про порядок створення та організацію роботи Атестаційної комісії у Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова. Миколаїв: Навчальний відділ НУК, 2019 р. URL: <http://surl.li/gotuk>

9. Положення про порядок оцінювання знань студентів у Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова. Миколаїв: Навчальний відділ НУК, 2020р. 16с. URL: <http://surl.li/gotwc>
10. Інструмент коротких URL адрес від хостинг–провайдера HyperHost (sURL). URL: <https://hyperhost.ua/tools/uk/surli>

Гаранту освітньої програми _____
(ПІБ гаранта)

(ПІБ здобувача вищої освіти)
групи 6173м (6173мз)

спеціальності: **101 «Екологія»**

освітньої програми: Управління екологічними
проектами

Заява

Прошу затвердити тему випускної кваліфікаційної роботи: _____

дата

підпис здобувача

Узгоджено

керівник роботи:

підпис керівника

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Навчально науковий інститут комп'ютерних наук та управління проєктами

Кафедра управління проєктами

«Допущений до захисту»
Завідувач кафедри _____
(ПІБ завідувача)

_____ (підпис)
«__» _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

на тему:

Виконав: студент 6173м групи

_____ ПІБ
(підпис)

Керівник роботи:

(посада, науковий ступень вчене звання)
_____ ПІБ
(підпис)

Миколаїв – 2025 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Навчально науковий інститут комп'ютерних наук та управління проєктами

Кафедра управління проєктами

Спеціальність 101 Екологія

Освітня програма «Управління екологічними проєктами»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Гарант освітньої програми

_____ (ПІБ гаранта)

(підпис)

«___» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Студенту _____
(Прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: _____

Керівник роботи _____

Затверджені наказом ректора № _____ від «___» _____ 20__ року

2. Термін подання роботи: _____.

3. Вихідні дані по роботі: _____

4. Перелік питань, що належать до розробки (найменування розділів)

Розділ 1. _____Розділ 2. _____Розділ 3. _____Розділ 4. _____Розділ 5. Охорона праці

5. Перелік презентаційних матеріалів виконаний в програмі Power Point

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 5. Охорона праці			

7. Дата видачі завдання _____.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів роботи	Терміни виконання етапів роботи	Примітка
1	Вивчення літературних джерел з предмету дослідження		
2	Складання розгорнутого плану кваліфікаційної роботи та ознайомлення керівника з ним		
3	Написання розділу 1		
4	Написання розділу 2		
5	Написання розділу 3		
6	Написання розділу 4		
7	Написання розділу з охорони праці		
8	Оформлення кваліфікаційної роботи		
9	Передача магістерської роботи рецензенту для рецензування		
10	Передача кваліфікаційної роботи науковому керівникові для написання відгуку		
11	Попередній захист кваліфікаційної роботи		
12	Захист кваліфікаційної роботи		

Студент

(підпис)

(ПІБ)

Керівник роботи

(підпис)

(ПІБ)

АНОТАЦІЯ

Іваненко С.М. Удосконалення управління екологічними проєктами з утилізації деревних відходів на меблевому підприємстві. Кваліфікаційна робота зі спеціальності 101 «Екологія», освітньої програми «Управління екологічними проєктами». Миколаїв: НУК ім. адм. Макарова. 2025. 96 с.

Кваліфікаційна робота присвячена удосконаленню управління екологічними проєктами з утилізації деревних відходів на меблевому підприємстві. У роботі розглянуто теоретичні засади управління екологічними проєктами, особливості формування системи управління відходами у деревообробній галузі, а також проведено аналіз сучасних підходів до поводження з деревними відходами. Визначено основні екологічні ризики, пов'язані з накопиченням і спалюванням відходів, та запропоновано модель управління екологічним проєктом із впровадження технологій повторного використання деревної сировини. Розроблені рекомендації спрямовані на підвищення ефективності використання ресурсів, зниження екологічного навантаження на довкілля та формування економічно обґрунтованої системи управління екологічними проєктами на підприємстві.

Ключові слова: екологічний проєкт, управління екологічними проєктами, деревні відходи, утилізація, екологічні ризики, сталий розвиток, меблеве підприємство.

ANNOTATION

Ivanenko S.M. Improving the environmental project management of wood waste recycling at a furniture company. Qualification work on specialty 101 «Ecology», educational programme «Environmental Project Management». Mykolaiv: Admiral Makarov National University of Shipbuilding. 2025. 96 p.

The qualification work is devoted to improving the management of environmental projects for the disposal of wood waste at a furniture enterprise. The work considers the theoretical foundations of environmental project management, the peculiarities of forming a waste management system in the woodworking industry, and analyses modern approaches to wood waste management. The main environmental risks associated with waste accumulation and incineration have been identified, and a model for managing an environmental project involving the introduction of technologies for the reuse of wood raw materials has been proposed. The recommendations developed are aimed at improving resource efficiency, reducing the environmental impact and forming an economically sound system for managing environmental projects at the enterprise.

Keywords: environmental project, environmental project management, wood waste, recycling, environmental risks, sustainable development, furniture company.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОЄКТІВ УТИЛІЗАЦІЇ ШАХТНОГО МЕТАНУ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНОГО ПАЛИВА.....	
1.1 Оцінка енергетичного потенціалу метану вугільних родовищ в Україні	8
1.2 Характеристика шахтного метану як альтернативного палива	13
1.3 Аналіз проєктів утилізації шахтного метану вугільних родовищ	17
1.4 Життєвий цикл проєктів утилізації шахтного метану	21
1.5 Аналіз існуючих досліджень шахтного метану	25
РОЗДІЛ 2 ВИБІР МЕТОДИКИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПРОЄКТІВ ВИКОРИСТАННЯ ШАХТНОГО МЕТАНУ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНОГО ПАЛИВА.....	
2.1 Техніко-технологічні особливості проєктів використання шахтного метану.....	29
2.2 Екологічна складова в проєктах використання шахтного метану	34
2.3 Аналіз ризиків проєктів утилізації шахтного метану.....	41
2.4 Аналіз методів управління ризиками в управлінні проєктами....	48
РОЗДІЛ 3 УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ПРОЄКТАХ УТИЛІЗАЦІЇ ШАХТНОГО МЕТАНУ	
3.1 Визначення методів управління ризиками.....	53
3.2 Визначення технологічних ризиків в проєктах утилізації шахтного метану.....	58
3.3 Визначення соціальних ризиків в проєктах утилізації шахтного метану.....	61
3.4 Визначення економічних ризиків в проєктах утилізації шахтного метану.....	65

РОЗДІЛ 4 РОЗРОБКА МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ	
ПРОЄКТІВ ВИКОРИСТАННЯ ШАХТНОГО МЕТАНУ.....	71
4.1 Розробка моделі підсистеми технологічних ризиків.....	71
4.2 Розробка моделі підсистем соціальних та економічних ризиків	76
4.3 Розрахунок доцільності впровадження проєктів збору	
та утилізації шахтного метану.....	80
РОДІЛ 5 ОХОРОНА ПРАЦІ	84
ВИСНОВКИ	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	93
ДОДАТКИ	97

**ПОДАННЯ ГОЛОВІ АТЕСТАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ ЩОДО ЗАХИСТУ
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

Направляється студент _____ (прізвище та ініціали)
до захисту кваліфікаційної роботи за спеціальністю: 101 Екологія, освітньої
програми Управління екологічними проектами
на тему: _____

Кваліфікаційна робота і рецензія додаються.

Директор інституту (декан факультету) _____
(підпис, прізвище та ініціали)

Довідка про успішність

_____ за період навчання на факультеті
(прізвище та ініціали студента)

_____ з 20____ року до 20____ року
повністю виконав навчальний план за, спеціальністю з таким розподілом
оцінок за:

шкалою НУК: «90–100» __%, : «82–89» __%, «74–81» __%, «64–73» __%,
«60–63» __%;

шкалою ECTS: A ____%; B ____%; C ____%; D ____%; E ____%.

Методист _____ (підпис, прізвище та ініціали)

Висновок керівника кваліфікаційної роботи

Студент (ка) _____

Керівник роботи _____ (підпис, прізвище та ініціали)
« ____ » _____ 20____ року

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційна робота розглянута на засіданні кафедри, протокол № ____
від « ____ » _____ 20____ року

Студент (-ка) _____ (прізвище та ініціали)
допускається до захисту кваліфікаційної роботи в атестаційній комісії.

(За умови захисту кваліфікаційної роботи, з оцінкою «90–100»,
враховуючи рівень навчальних та наукових (творчих) досягнень
рекомендується видати студенту(-ці) _____ диплом з
відзнакою.

Завідувач кафедри _____

(назва кафедри, підпис, ПІБ)

« ____ » _____ 20____ року

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу ступеня вищої освіти «магістр»

виконану на тему _____
(повна назва КР)

студентом(-кою) _____
(ПІБ)

Рецензент _____
(посада, науковий ступінь, вчене звання) (підпис) (ініціали, прізвище)

Пам'ятка рецензенту

Рецензія складається у довільній формі (використання бланків-шаблонів неприпустимо) із зазначенням: відповідності кваліфікаційної роботи затвердженій темі та завданню; актуальності теми; реальності роботи (виконання на замовлення підприємств, організацій, за науковою тематикою кафедри, НДІ тощо); загальний огляд змісту роботи, при цьому рецензент оцінює кожний розділ роботи, глибину техніко-економічного обґрунтування прийняття рішень (для проєкту); ступеня використання сучасних досягнень науки, техніки, виробництва, інформаційних та інженерних технологій; оригінальності прийнятих рішень та отриманих результатів; правильності проведених розрахунків і конструкторсько-технологічних рішень; наявності і повноти експериментального (математичного моделювання) підтвердження прийнятих рішень; якості виконання пояснювальної записки, відповідності креслень вимогам стандартів; можливості впровадження результатів; недоліків; загальна оцінка (за 100 бальною шкалою), яку, на думку рецензента заслуговує робота та її відповідність вимогам, можливості присвоєння студенту-випускнику відповідної кваліфікації (формулювання згідно з навчальним планом напряму підготовки або спеціальності та освітній програмі).

ЗАЯВА

щодо самостійності виконання письмової роботи

Я, _____ студент
(ПІБ повністю)

Навчально-наукового інституту комп'ютерних наук та управління проєктами
(назва факультету або іншого структурного підрозділу)

спеціальності 101 Екологія
(код та назва спеціальності)
освітньої програми

Управління екологічними проєктами
(назва освітньої програми)

VI курсу, денної (заочної) форми навчання
(курс та форма навчання)

Здобувач другого рівня вищої освіти, освітньо-наукового ступеня «магістр»
(здобувач ОС, освітньо-наукового ступеня)

заявляю, що моя письмова робота на тему:

(назва роботи)

виконана самостійно і в ній не міститься елементів плагіату. Всі запозичення з друкованих та електронних джерел мають відповідні посилання.

Я ознайомлений (а) з чинним положенням "Про запобігання та виявлення академічного плагіату у освітній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, згідно з яким виявлення плагіату є підставою для відмови в допуску письмової роботи до захисту та застосування відповідних заходів.

Дата

Підпис

Завідувачеві кафедри _____

(назва кафедри)

(ПІБ)

здобувача освітнього ступеня "магістр"

(ПІБ)

ЗАЯВА

Цим я підтверджую, що був поінформований про правила функціонування системи виявлення збігів/ідентичності/схожості щодо перевірки на ознаки плагіату. Тому заявляю, що згоден на обробку моєї роботи. Надаю Університету право на передачу моєї роботи для обробки та збереження в Системі виявлення збігів/ідентичності/схожості та використання роботи для виявлення плагіату в інших роботах, які завантажувалися/завантажуються для перевірки Системою виявлення збігів/ідентичності/схожості та користувачами, які мають доступ до цієї Системи, виключно в обмежених цілях для виявлення плагіату в текстах робіт. Надаю свою згоду на обробку, збереження та оприлюднення Університетом моєї роботи в Електронний інституційний репозитарій Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (eIR NUOS). Крім цього, заявляю, що подана для перевірки електронна версія моєї роботи співпадає (ідентична) з друкованою.

Дата

Підпис

ВИСНОВОК КАФЕДРИ
(СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ, РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ) ПРО
ДОПУСК (ПРИЙНЯТТЯ) РОБОТИ ДО ЗАХИСТУ (ПУБЛІКАЦІЇ)

Підтверджуємо ознайомлення з результатом звіту подібності щодо роботи, згенерованого системою виявлення збігів/ідентичності/схожості:

Тема:

(назва теми кваліфікаційної роботи)

Автор: _____

(ПІБ)

Спеціальність: 101 Екологія,

Освітня програма: Управління екологічними проєктами

Після перевірки звіту подібності зроблено такий висновок:

- Запозичення, виявлені в роботі, є слушними і не є плагіатом. Таким чином робота незалежна і приймається до захисту.
- Виявлені запозичення роблять роботу незаконною і схильною до плагіату. Робота не допускається до захисту (публікації).
- Наукова робота містить навмисні текстові спотворення як передбачувані спроби укриття запозичень. Робота не допускається до захисту (публікації).
- Інше:.....
.....
.....
- Підтвердження:.....
.....
.....

Дата

Підпис

АВТОРСЬКИЙ ДОГОВІР № _____
про передачу невиключних прав на використання твору

м. Миколаїв
р.

" _____ " _____ 20 _____

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Цей АВТОРСЬКИЙ ДОГОВІР (далі ДОГОВІР) є договором приєднання, укладений між

(далі АВТОРОМ) і Національний університетом кораблебудування імені адмірала Макарова (далі УНІВЕРСИТЕТ).

2. ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНІВ

Договір приєднання – договір, умови якого встановлені УНІВЕРСИТЕТОМ, і який може бути укладений лише шляхом приєднання АВТОРА до запропонованого договору в цілому. АВТОР не може запропонувати свої умови договору (п.1 ст. 634 Цивільного кодексу України).

Автор – фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір і якій належать майнові права інтелектуальної власності на твір відповідно до Цивільного кодексу України, Закону України «Про авторське право і суміжні права», іншого закону чи договору.

Твори – створені авторами у результаті творчої діяльності за особистою ініціативою, на замовлення чи в порядку виконання службових обов'язків: книги, брошури, статті, конспекти лекцій, аналітичні огляди, звіти, презентації тощо; твори, представлені в електронній (у тому числі цифровій) іншій формі, яку може зчитувати комп'ютер. (ст. 433 Цивільного кодексу України, ст.8 Закону України «Про авторське право і суміжні права»)

3. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ СТОРІН

3.1. Репозитарій відкритого доступу Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова – ресурс відкритого доступу, розміщений на сервері Наукової бібліотеки УНІВЕРСИТЕТУ в мережі Інтернет.

3.2. Розміщуючи свої твори, вказані у Додатках до даного ДОГОВОРУ, які є невід'ємною частиною цього Договору, в Репозитарії УНІВЕРСИТЕТУ, АВТОР приймає умови цього ДОГОВОРУ.

3.3. Твір не може бути розміщений у репозитарії відкритого доступу, якщо він порушує права людини на таємницю її особистого і сімейного життя, завдає шкоди громадському порядку, здоров'ю та моральності населення.

У випадку, коли твір створено у співавторстві, розміщуючи такий твір в Репозитарії кожний із співавторів приймає умови цього ДОГОВОРУ.

3.4. За цим ДОГОВОРОМ АВТОР передає УНІВЕРСИТЕТУ на безоплатній основі невиключні права на використання твору на весь строк дії авторського права починаючи з моменту розміщення твору в Репозитарії відкритого доступу, а саме:

- на використання Твору без одержання прибутку;
- на відтворення Твору чи його частин в електронній формі (включаючи цифрову);

- на виготовлення електронних копій Твору для постійного архівного зберігання;
- на виготовлення електронних копій Твору для некомерційного використання;
- на внесення Твору у базу даних Репозитарію;
- на надання електронних копій Твору в доступі в мережі Internet.

3.5. АВТОР гарантує, що у Творі не використовувалися твори, авторські права на які належать третім особам без надання обов'язкового посилання.

АВТОР (співавтор) гарантує, що на момент розміщення Твору в Репозитарії УНІВЕРСИТЕТУ:

- лише йому належать виключні майнові права на Твір, що розміщується,
- майнові права на Твір ні повністю, ні в частині нікому не передано (не відчужено),
- майнові права на Твір ні повністю, ні в частині не є предметом застави, судового спору або претензій з боку третіх осіб.

4. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН

4.1. АВТОР несе всі види відповідальності перед третіми особами, що заявили свої права на Твір, відшкодовує УНІВЕРСИТЕТУ всі витрати, спричинені позовами третіх осіб про порушення авторських та інших прав на Твір.

4.2. АВТОР і УНІВЕРСИТЕТ зобов'язуються належним чином виконувати умови цього ДОГОВОРУ.

4.3. АВТОР зберігає за собою право використовувати самостійно чи передавати аналогічні права на використання Твору третім особам.

5. УМОВИ РОЗІРВАННЯ ДОГОВОРУ

5.1. Цей ДОГОВІР може бути розірваний на вимогу АВТОРА, якщо він позбавляється майнових прав на Твір, які мав на момент розміщення Твору у репозитарії відкритого доступу.

5.2. Усі спори, що виникають у зв'язку з виконанням цього Договору, вирішуються шляхом переговорів, а у випадку недосягнення згоди - в суді відповідно до чинного законодавства України.

Автор
ПІБ _____

ПІБ (англ.) _____

Факультет, кафедра _____

Моб. тел. _____

Е mail: _____

Підпис _____

" ____ " _____ 20 ____ р.

**Національний університет
кораблебудування
імені адмірала Макарова**

Ректор НУК Євген ТРУШЛЯКОВ

" ____ " _____ 20 ____ р.

Узгоджено

Юрисконсульт НУК _____

Д О Д А Т О К

до Договору № _____
 про передачу невиключних прав на використання
 випускної кваліфікаційної роботи
 від " _____ " _____ 20 ____ р.

м. Миколаїв

" _____ " _____ 20 ____ р.

1. Твір, на який передаються невиключні права має назву:

1.1 _____
 _____**Автор**

ПІБ _____

ПІБ (англ.) _____

Факультет, кафедра _____

Моб. тел. _____

E mail: _____

Підпис _____

" _____ " _____ 20 ____ р.

Національний університет**кораблебудування****імені адмірала Макарова**

м. Миколаїв, проспект Героїв України, 9

Ректор НУК _____ Євген ТРУШЛЯКОВ

" _____ " _____ 20 ____ р.

Підтверджую, що електронна версія випускної кваліфікаційної роботи
 ідентична паперовій.

Науковий _____ керівник _____

(ПІБ)

(підпис)

Узгоджено

Юрисконсульт НУК _____

**Приклади оформлення списку використаних джерел, відповідно до
ДСТУ 8302:2015**

Характеристика джерела	Приклад оформлення
КНИГИ	
один автор	Битяк Ю.П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади: монографія. Харків: Право, 2005. 304 с. Краснова М.В. Договори в екологічному праві України: навч. посіб. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Алерта, 2012. 216 с. Кузніченко С.О. Закон України "Про правовий режим надзвичайного стану": наук.-практ. комент. / Одес. держ. ун-т внутр. справ. Харків: Право, 2015. 164 с. Тертишник В.М. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України: із змін. та допов. на 12 берез. 2016 р. 12-те вид., допов. і переробл. Київ: Правова єдність, 2016. 810 с. Johnson L.K. Bombs, bugs, drugs and thugs: intelligence and America's quest for security. New York; London: New York University Press, 2000. 326 p.
два автори	Васильєв С.В., Ніколенко Л.М. Доказування та докази у господарському процесі України: монографія. Харків: Еспада, 2004. 192 с. Каткова Т.В., Каткова А.Г. Закінчення досудового слідства у кримінальних справах: практ. посіб. Харків: Право, 2011. 136 с. Петришина М.О., Петришин О.А. Міжнародно-правові стандарти у сфері місцевого самоврядування: наук. доп. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. Харків: Право, 2016. 44 с. (Серія "Наукові доповіді"). Сташис В.В., Бажанов М.И. Преступления против личности в УК УССР и судебной практике. Изд. 2-е, испр. и доп. Харьков: Вища шк., 1987. 216 с.
три автори	Комаров В.В., Світлична Г.О., Удальцова І.В. Окреме провадження: монографія / за ред. В. В. Комарова. Харків: Право, 2011. 312 с. Сичевський В.В., Харитонов Є.І., Олейніков Д.О. Науково-практичний коментар до розділу І Особливої частини Кримінального кодексу України (Злочини проти основ національної безпеки України) / Служба безпеки України. Харків: Право, 2016. 232 с. (Бібліотека слідчого).

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	Helfer M.E., Kempe R. S., Krugman R.D. The battered child. 5th ed. Chicago, IL: University of Chicago Press, 1997. 700 p.
чотири і більше авторів	Прилипко С.М., Ярошенко О. М., Мороз С.В., Малиновська К.А. Укладення трудового договору: теоретико-прикладне дослідження: монографія. Харків: Юрайт, 2013. 288 с. Колективні політичні права і свободи людини та громадянина в Україні: проблеми теорії та практики : монографія / Є. І. Григоренко та ін.; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : [б. в.], 2013. 352 с. Постклассическая онтология права: монография / С.И. Максимов и др.; С.-Петерб. гос. ун-т; общ. ред. И.Л. Честнов. Санкт-Петербург: Алетейя, 2016. 688 с.
автор(и) та перекладач (і)	Беккариа Ч. О преступлениях и наказаниях / вступ. ст. Н.И. Панова; пер. с итал. М.М. Исаев. Киев: Ин Юре, 2014. 240 с. (Памятники правовой мысли). Питерс Т., Уотермен Р. В поисках эффективного управления (опыт лучших компаний) / ред. Л.И. Евенко; пер.: Д. Васильев, В. Зотов. Москва: Прогресс, 1986. 424 с. Laplace P. S. A philosophical essay on probabilities / trans.: F. W. Truscott, F. L. Emory. Original work published 1814. New York, NY: Dover, 1951. 196 p.
без автора	Галузева економічна політика держави: проблеми правового забезпечення: колект. моногр. / за наук. ред. Д.В. Задихайла. Харків: Юрайт, 2013. 520 с. Конституція України: наук.-практ. комент. / редкол.: В. Я. Тацій (голова) та ін. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2012. 1128 с. Настільна книга детектива, прокурора, судді: коментар антикорупційного законодавства/ ред. М. І. Хавронюк. Київ: Дакор, 2016. 496 с. Політологічний енциклопедичний словник / упоряд. В.П. Горбатенко. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ : Генеза, 2004. 736 с. Правове виховання в сучасній Україні: монографія / за заг. ред.: В. Я. Тацій, А. П. Гетьман, О. Г. Данильян. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2013. 440 с. Протидія терористичній діяльності: міжнародний досвід і його актуальність для України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 30 верес. 2016 р. Київ: Нац. акад. прокуратури України. 2016. 432 с. Twenty-four hours a day. Miami, FL: BN Publishing, 2010. 400 p.

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Багатотомні видання	Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2016. Т. 1: Історія держави і права України. 848 с. Енциклопедія історії України: у 10 т. / НАН України, Ін-т історії України. Київ : Наук. думка, 2005. Т. 9. 944 с. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник: у 2 т. / за ред.: В. В. Сташис, В. Я. Тацій. 4-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2010. Т. 1. 456 с. Кучерявенко Н. П. Курс податкового права: в 6 т. Харків: Право, 2007. Т. 4: Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України: у 4 т. / ред. О. В. Стовба. Харків: Апостиль, 2015. Т. 2. 329 с. Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків: Право, 2009. Т. 2: Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяка. 576 с.
ІНШІ ВИДАННЯ	
Дисертації	Сокурєнко В.В. Публічне адміністрування сферою оборони в Україні: дис. ...д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2016. 573 с. Костєнко В.О. Економіко-правове забезпечення використання та охорони земель: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06 / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2015. 183 с. Bryant B. D. A sequentially articulated experiment to compare two instructional software input infrastructures: Doctoral dissertation / University at Albany. Albany, NY, 1998. 150 p.
Авторєферати дисертацій	Кравчук В. М. Припинєння корпоративних правовідносин в господарських товариствах: авторєф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03 / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2010. 36 с. Лісов О.С. Новітня вітчизняна історіографія створєння та діяльності розвідки і контррозвідки України у 1917–1991 роках: авторєф. дис. ... канд. іст. наук: 20.02.22 / Нац. ун-т оборони України ім. Івана Черняховського. Київ, 2017. 20 с.
Архівні документи	Лист Голови Спільки «Чорнобиль» Г.Ф. Лєпіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В.А. Масола щодо реєстрації Статуту Спільки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. // ЦДАГО України (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64, 64 зв., 71. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	Республіки // ЦДАВО України (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3. Наукове товариство ім. Шевченка // Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.
Патенти	Люмінесцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G 21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с
Препринти	Панасюк М.І., Скорбун А.Д., Сплошной Б.М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль: Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт / НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1). Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков: ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт / НАН Украины, Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ 2006-4).
Стандарти	ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107- 1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ 3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ: Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
Бібліографічні показники	Володимир Володимирович Сташис: (до 85-річчя від дня народж. та 60-річчя наук.-пед. і громад. діяльності) / Нац. акад. прав. наук України; упоряд.: В. І. Борисов, В. І. Тютюгін, Л. М. Демидова. Харків: Право, 2010. 108 с. (Біографія і бібліографія вчених-правознавців). Лисодєд О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992–2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків: Одиссей, 2003. 128 с. Систематизований показник матеріалів з питань

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	адміністративної реформи, опублікованих у Віснику Національної академії державного управління за 1997– 2005 роки / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; уклад.: О.О. Бабінова, О.Г. Белінська. Київ: Вид-во НАДУ, 2006. 11 с.
Каталоги	Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк: Лебедь, 2005. 228 с. Історико-правова спадщина України: кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л.І. Романова, О.В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області: кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін.; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів: Новий час, 2003. 160 с.
ЧАСТИНА ВИДАННЯ	
Розділ книги	Борисова В.И. Право частной собственности в системе социально-экономических прав и свобод граждан и пути его реализации. Харьковская цивилистическая школа: право собственности: моногр. / ред. И.В. Фатеева. Харьков: Право, 2012. Разд. 3, гл. 1. С. 87–99. Даньшин І.М. Злочини проти громадського порядку та моральності. Кримінологія. Загальна та Особлива частини: підручник / ред. В. В. Голіна. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2009. Розд. 15. С. 138–145. Тацій В.Я. Повертаючись до питання боротьби зі злочинами у сфері приватизації. Тацій В.Я. Вибрані статті, виступи, інтерв'ю. Харків: Право, 2010. С. 221–229. Хряпінський П. Кримінально-правові засоби заохочення у публічному праві України. Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані: монографія / за ред.: О.В. Козаченко, Є. Л. Стрельцов. Миколаїв: Іліон, 2016. С. 87–109. O'Neil J. M., Egan J. Men's and women's gender role journeys: A metaphor for healing, transition, and transformation. Gender issues across the life cycle / Ed. B. R. Wainrib. New York, NY: Springer, 1992. P. 107–123.
Тези, доповідь	Боднар Т. В. Договір про закупівлю: особливості укладання і забезпечення. Актуальні проблеми приватного права: договір як правова форма регулювання приватних відносин: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 95-й річниці з дня народж. В. П. Маслова (Харків, 17 лют. 2017 р.). Харків: Право, 2017. С. 7–9. Данильян О. Г., Дьобань О. П. Досвід удосконалення органів державної влади в європейських країнах та можливості його використання в Україні. Проблеми розбудови державності та народовладдя в Україні: матеріали XXII Харків. політолог.

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	читань (м. Харків, 21 трав. 2009 р.). Харків, 2009. С. 47–49. Шаповал В. Свобода та "природні права" людини як основа людського виміру права. Антропологія права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи): матеріали першого всеукр. круглого столу, м. Львів, 16–17 верес. 2005 р. Львів: Край, 2006. С. 286–295. Wu C. K., Makhlouf M. M. Predicting the response of Aluminum casting alloys to heat treatment. Light Metals 2011: Proceedings of the technical sessions presented by the TMS Aluminum Committee at the TMS 2011 Annual Meeting & Exhibition, San Diego, California, USA, 27 February – 3 March, 2011. Hoboken, NJ: Wiley, 2011. P. 834–836.
Стаття з довідкового видання	Баулін Ю. В. Обставини, що виключають злочинність діяння. Великий енциклопедичний юридичний словник / ред. Ю.С. Шемшученко. Київ: Юрид. думка, 2007. С. 550. Гончаренко В.Д. Повне зібрання законів Російської імперії. Велика українська юридична енциклопедія. Харків: Право, 2016. Т. 1: Історія держави і права України. С. 573–574. Ріяка В. О. Декларація митна. Юридична енциклопедія. Київ: Укр. енцикл., 1998. Т. 2. С. 29. Bergmann P.G. Relativity. The New Encyclopedia Britannica. Chicago, IL: Encyclopedia Britannica, 1993. Vol. 26. P. 501–508.
Стаття з продовжуваного видання	Гетьман А. П., Лозо В. І. Державно-правові проблеми подолання екологічної кризи в епоху глобалізації. Проблеми законності. Харків, 2013. Вип. 123. С. 65–77. Данильян О.Г., Петришин О.В. Проблема взаємовпливу правового виховання державотворчого процесу: українські реалії. Вісник Національної академії правових наук України. Харків, 2010. № 2. С. 28–39. Семенюк О.Г. Заходи безпеки в системі охорони державної таємниці. Держава і право. Юридичні науки. Київ, 2016. Вип. 72. С. 152–166.
Стаття з періодичного видання (журнал, газета)	Кулак Н.В. Актуальні питання правового статусу добровольчих формувань в Україні. Часопис Київського університету права. 2016. № 4. С. 84–88. Петришин О., Серьогіна С. Змішана республіканська форма державного правління: питання теорії та практики. Право України. 2009. № 10. С. 57–60. Benjamin A. C. The ethics of scholarship: A discussion of problems that arise in its application. Journal of Higher Education. 1960. Vol. 31, No. 9. P. 471–480. Середа М. Мирні зібрання: практика адмін. судів 2015 р.

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	Юридичний вісник України. 2016. 12–18 лют. (№ 6). С. 5. Тацій В.Я., Тютюгін В.І., Пономаренко Ю.А. Виклики сучасності і кримінальне право. Голос України. 2016. 29 січ. (№ 16). С. 6–7. Itzkoff D. A touch for funny bones and earlobes. New York Times. 2010. March 31. P. C1.
Рецензії	Биков О. Нагальність оптимального міжнародно-правового врегулювання глобальних біоетичних проблем сучасності. Віче. 2016. № 1/2. С. 20–21. Рец. на кн.: Третьякова В. Г. Міжнародно-правове регулювання глобальних біоетичних проблем: монографія. Київ: Кондор, 2013. 407 с. Драч О. О. [Рецензія]. Український історичний журнал, 2016. № 1. С. 217–219. Рец. на кн.: Темченко А.І. Традиційні мантичні практики: архаїка знакової системи. Черкаси: Інтраліга TOP, 2015. 112 с. Csikos R., Garcia E., Worley R. Book Reviews. Journal of Criminal Justice Education. 2010. Vol. 21, No. 1. P. 93–99. Review of the book: Beck E., Britto S., Andrews A. In the shadow of death: Restorative justice and death row families. Oxford, NY: Oxford University Press, 2007. 336 p.
ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ	
	Аналіз стану здійснення судочинства в 2015 році (за даними судової статистики). Верховний Суд України: офіц. веб-сайт. URL: http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D7F9F72E78DA88ECC2257F730036F282 (дата звернення: 17.03.2017). Гетьман Є.А. Підзаконні нормативно-правові акти органів виконавчої влади України та іноземних держав: порівняльна характеристика. Теорія і практика правознавства : електрон. наук. фахове вид. 2016. Вип. 1 (9). URL: http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/66302 (дата звернення: 17.06.2016). Карнаух Б.П. Тлумачення договору: короткий нарис із наднаціональної і транснаціональної точок зору. Проблеми законності. 2016. Вип. 135. С. 39–51. DOI: http://dx.doi.org/10.21564/2414-990x.135.83852. Оболенцев В. Ф. Базові засади системного аналізу злочинності та віктимізації в Україні: монографія. Харків: Костянтинівка, Сектор "С" АТО: Юрайт, 2016. 116 с. URL: http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/12015/1/Obolencev_2016_mon.pdf (дата звернення: 17.03.2017).

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	Colletta L. Political satire and postmodern irony in the age of Stephen Colbert and Jon Stewart. <i>Journal of Popular Culture</i>. 2009. Vol. 42, No. 5. P. 856–874. DOI: 10.1111/j.1540-5931.2009.00711.x. Feminism. Encyclopedia Britannica online. URL: http://www.britannica.com/EBchecked/topic/724633/feminism. Trammell A. Magic: The gathering in material and virtual space: An ethnographic approach toward understanding players who dislike online play. <i>Meaningful Play 2010: October 21–23, 2010, East Lansing, MI</i>. URL: http://meaningfulplay.msu.edu/proceedings2010/mp2010_paper_42.pdf (Last accessed: 17.03.2017).
ЗАКОНОДАВЧІ ТА НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ	
	Конституція України: станом на 1 верес. 2016р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с. Конституційний Суд України: рішення, висновки / відп. ред. А.С. Головін; уклад.: К.О. Пігнаста, О.І. Кравченко. Київ: Логос, 2011. Кн. 10. 431 с. Правова основа діяльності органів державної влади: зб. нормат. актів / упоряд. П. М. Любченко. Харків: ФІНН, 2010. 303 с. Національна доктрина розвитку освіти: затв. Указом Президента України від 17.04.2002 р. № 347. <i>Освіта</i>. 2002. 24 квіт. (№ 14). С. 2–4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389- VIII. <i>Голос України</i>. 2015. 10 черв. (№ 101). С. 4. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень: затв. наказом М-ва юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 (у ред. наказу від 26.12.2012 р. № 1950/5). <i>Офіційний вісник України</i>. 2013. № 3. Ст. 91. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 2001. № 25–26. Ст. 131. Про порядок класифікації надзвичайних ситуацій: постанова Каб. Міністрів України від 15.06.1998 р. № 1099. <i>Офіційний вісник України</i>. 1998. № 28. Ст. 1062. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. <i>Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України</i>. Дата оновлення: 12.03.2017. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/page (дата звернення: 17.03.2017).

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16.09.2014 р. № 1678-VII. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1678-18 (дата звернення: 17.03.2017). Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році: від 15.09.2016 р. № 5132. Законотворчість: база даних / Верхов. Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60035 (дата звернення: 17.03.2017). Ухвала апеляційного суду Полтавської області від 27 серпня 2014 р., судова справа № 551/818/14-к. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/41131992# (дата звернення: 17.06.2016). Case of Benham v. The United Kingdom (Application no. 19380/92): Judgment European Court of Human Rights, 10 June 1996. HUDOC / European Court of Human Rights. URL: http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57990 (Last accessed: 17.03.2017).

**Приклади тем кваліфікаційних робіт
з освітньої програми «Управління екологічними проєктами»**

1. Управління екологічними проєктами з мінімізації промислових відходів на підприємстві.
2. Удосконалення системи управління ризиками в екологічних проєктах підприємства деревообробної галузі.
3. Оцінка ефективності екологічного проєкту з енергоощадних технологій у виробничій сфері.
4. Удосконалення екологічного проєктування системи поводження з відходами на підприємстві.
5. Управління екологічним проєктом із впровадження системи роздільного збору відходів у територіальній громаді.
6. Моделювання ризиків реалізації екологічних проєктів у сфері водокористування.
7. Управління екологічними проєктами із впровадження технологій повторного використання води.
8. Економічне обґрунтування екологічного проєкту з рекультивації порушених земель.
9. Цифровізація процесів управління екологічними проєктами на підприємстві.
10. Екологічні ризики та механізми їх мінімізації при реалізації проєктів з енергоефективності.
11. Удосконалення системи управління екологічними проєктами на промисловому підприємстві.
12. Розроблення екологічного проєкту із впровадження системи зменшення викидів парникових газів.

13. Удосконалення механізмів управління стейкхолдерами в екологічних проєктах.
14. Управління екологічними проєктами з підвищення ефективності утилізації вторинної сировини.
15. Удосконалення моделей оцінки ефективності екологічних проєктів у контексті сталого розвитку підприємства.
16. Механізми фінансування екологічних проєктів у муніципальному секторі.
17. Екоінновації як інструмент удосконалення управління екологічними проєктами.
18. Управління екологічними проєктами на основі принципів ESG (Environmental, Social, Governance).
19. Удосконалення системи моніторингу реалізації екологічних проєктів у промисловому секторі.
20. Комплексне управління ризиками екологічних проєктів у системі екологічного менеджменту підприємства.
21. Управління екологічним проєктом із впровадження системи моніторингу стану атмосферного повітря у місті.
22. Розроблення екологічного проєкту зі зменшення шумового забруднення в зоні житлової забудови.
23. Удосконалення управління екологічними проєктами з утилізації деревних відходів на меблевому підприємстві.
24. Механізми управління екологічними проєктами у сфері поводження з пластиковими відходами.
25. Удосконалення управління екологічними проєктами із створення зелених зон у межах урбанізованих територій.

Навчальне видання

ЧЕРНОВ Сергій Костянтинович
ТРОХИМЕНКО Ганна Григорівна
ЛІТВАК Ольга Анатоліївна
МАЙСТЕР Інна Василівна

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
З ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

зі спеціальності 101«Екологія» освітньої програми «Управління
екологічними проєктами» другого (магістерського) рівня вищої освіти

Видавець Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова просп. Героїв
України, 9, м. Миколаїв, 54007 E-mail : publishing@nuos.edu.ua